۳۲. خلاصه الحساب (۱۳۸۸/۰۹/۱۱)

عنوان : عمل تقسیم ۱۳۸۸ رذآ ۱۱،ه‌نب‌ه‌ارش‌نچ - (۱۳۸۸-۱۳۸۹) یلیصحت‌لسا

- خـلاصـه اجـمالـی
- خـلاصـه تفصی‌ـلی

خ‌لاص‌ه اج‌مال‌ی

این جلسه شامل بررسی قواعد ریاضی تقسیم و استخراج خارج قسمت است. استاد با تکیه بر عبارات متن، مفاهیمی نظیر تعریف تقسیم به عنوان عکس ضرب و نحوه کار با مقسوم و مقسوم‌علیه را برای حضار تبیین می‌کنند. در ادامه، بحث از مسائل فنی ریاضی به سمت علوم غریبه، واژه‌شناسی طلسم و خاطراتی پیرامون شخصیت علمی و معنوی شیخ بهایی در ساخت حرم امام رضا (ع) تغییر مسیر می‌دهد. بخش پایانی گفت‌وگو نیز به مناسبت عید غدیر، به بررسی سندی حدیث غدیر و نقد دیدگاه‌های مخالفانی چون ابن‌تیمیه از منظر علمای اهل سنت اختصاص یافته است.

خ‌لاص‌ه تفص‌ی‌لی

تعریف و روش تقسیم

بخش نخست جلسه به بررسی فصل پنجم در «قسمت» (تقسیم) اختصاص دارد.

- تعریف تقسیم: تقسیم به عنوان عکس ضرب معرفی شده است. در تعریف آن آمده است که تقسیم، طلب عددی است که نسبت آن به واحد (یک)، مانند نسبت مقسوم به مقسوم‌علیه باشد. برای مثال، در تقسیم ۲۸ بر ۷، عددی (۴) جستجو می‌شود که نسبت آن به ۱، مانند نسبت ۲۸ به ۷ باشد.

- عمل تقسیم و الگوریتم آن: برای انجام تقسیم، باید عددی را یافت که وقتی در مقسوم‌علیه ضرب می‌شود، حاصل آن مساوی مقسوم یا کمتر از آن (با اختلافی کمتر از مقسوم‌علیه) باشد. اگر حاصل‌ضرب کمتر از مقسوم بود، مابه‌التفاوت (باقی‌مانده) را بر مقسوم‌علیه نسبت می‌دهند تا خارج‌قسمت دقیق به دست آید.

- رسم جدول: برای تقسیم اعداد بزرگ، پیشنهاد می‌شود جدولی رسم شود که ستون‌های آن به تعداد مراتب (رقم‌های) مقسوم باشد. در این بخش، بحثی لغوی درباره کلمه «سطر» در جدول صورت می‌گیرد که آیا بر ردیف‌های افقی دلالت دارد یا ستون‌های عمودی.

علوم غریبه، جفر و وفاق

در خلال بحث از جدول‌های ریاضی، موضوع به سمت شیخ بهایی و تبحر او در علوم مختلف و همچنین اشعار او در بی‌اعتباری علوم رسمی کشیده می‌شود.

- علم اوفاق: این علم شامل پر کردن مربع‌های وفقی با اعداد یا حروف است، به گونه‌ای که مجموع ردیف‌ها، ستون‌ها و قطرها یکسان شود. از «لوح محفوظ» (جدول ۲۵ در ۲۵) اثر آقای حافظیان مشهدی به عنوان نمونه‌ای شگفت‌انگیز در این زمینه یاد شده است که مورد تحسین آیت‌الله بروجردی نیز قرار گرفته بود.

- رابطه با علم مدرن: اشاره شده است که دانشمندانی نظیر کپلر و نیوتن نیز بخشی از عمر خود را صرف این‌گونه مباحث (که امروزه در نظریه اعداد با عنوان مربع‌های جادویی شناخته می‌شود) کرده بودند.

- طلسم و اشتقاق آن: داستانی از شیخ بهایی نقل شده که قصد داشت طلسمی بر در حرم امام رضا (ع) قرار دهد تا افراد کافر وارد نشوند، اما با مداخله معنوی خودِ امام و رؤیای معمار حرم، این کار متوقف شد تا حرم به عنوان «رحمت واسعه» برای همگان باقی بماند. همچنین طبق روایتی از امام صادق (ع)، کلمه «طلسم» وارونه کلمه «مسلط» است، زیرا بر طبایع تسلط می‌یابد.

بررسی سندی حدیث غدیر

بخش پایانی جلسه به مناسبت عید غدیر، به تحلیل تواتر حدیث غدیر از منظر علمای اهل سنت می‌پردازد:

- چالش عدم ذکر در صحیحین: برخی علمای اهل سنت مانند «قوشچی» مدعی شده‌اند که چون بخاری و مسلم (شیخین) این حدیث را نیاورده‌اند، پس متواتر نیست.

- اعترافات علمای اهل سنت به تواتر: با این حال، بسیاری از استوانه‌های علمی آنها به تواتر این حدیث اعتراف کرده‌اند. برای نمونه، ذهبی (با وجود سخت‌گیری‌هایش) بخش «من کنت مولاه» را متواتر و متیقن می‌داند. همچنین ناصرالدین البانی (محدث مشهور سلفی عصر حاضر) به صراحت بر تواتر حدیث غدیر تاکید کرده و انتقادات ابن‌تیمیه به این حدیث را ناشی از شتابزدگی و خطای او دانسته است.

- نقد دیدگاه ابن‌تیمیه: ابن‌تیمیه حدیث غدیر را ضعیف و بخش «اللهم وال من والاه» را کذب می‌پنداشت، اما البانی در تحقیقات خود این مبنا را رد کرده و بر صحت و تواتر آن صحه گذاشته است.

> **دانلود پیوست : شرح فاضل جواد برخلاصه‌الحساب**